

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดภูเก็ต

An Extension Guidelines of Safety Vegetables Production by Farmers in Phuket Province

ยุพาภรณ์ คำชู (Yupaporn Dumchoo)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)² พลสรารณ สรารณรมย์ (Ponsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร 3) ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร 4) ความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร 5) สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 240 ราย จากการสำรวจสถานการณ์การปลูกพืชผักปีเพาะปลูก พ.ศ. 2565 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังนี้ 1) กำหนดขนาดเกษตรกรผู้ปลูกผักตามสูตรทาร์ยามาเนที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ 150 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับสลาก 2) คัดเลือกเกษตรกรผู้แทนเกษตรกรผู้ปลูกผักจำนวน 10 ราย เพื่อทำการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก และการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 52.0 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.21 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 9.11 ปี ร้อยละ 60.5 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร 2) เกษตรกรมีการเตรียมดินโดยมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากร้านค้า มีการนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูก มีการเพาะกล้าพันธุ์ มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้มือถอนหรือจอบถากวัชพืชในแปลงปลูก มีการใช้แหล่งน้ำจากบ่อน้ำ และน้ำประปา มีการให้น้ำด้วยการใช้สายยาง ใช้สารธรรมชาติในการกำจัดศัตรูพืช การจัดการเก็บเกี่ยวโดยการดูสภาพความเหมาะสมของผัก และบรรจุลงในภาชนะตามขนาดที่กำหนด 3) เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยระดับปานกลาง โดยตอบถูกต้องเฉลี่ย 5.16 ข้อ จาก 10 ข้อ การได้รับความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเกษตรกรได้รับจากสื่อกลุ่มมากที่สุด เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุด 4) เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ 5) จุดแข็งที่สำคัญคือ มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปลูกผัก จุดอ่อนคือ ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด โอกาสที่สำคัญคือ จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงมีตลาดรองรับผลผลิต อุปสรรคคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านเฉพาะการผลิตมากที่สุด ซึ่งมีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่ การจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้ความรู้เกษตรกร สนับสนุนการจำหน่ายผักในตลาดชุมชนอย่างต่อเนื่อง และจัดทำเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยแก่ผู้สนใจ

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การปลูกผักปลอดภัย

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yupaporn0079@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Ponsaran.Sar@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, and economic conditions of farmers 2) safety vegetable production of farmers 3) knowledge, knowledge resources, and opinion about safety vegetable production of farmers 4) needs for extension of safety vegetable production of farmers 5) internal and external environment, problems, suggestions, and extension guidelines for safety vegetable production of farmers. The population of this study was 240 vegetable production farmers in Phuket province from the situation survey of annual production of vegetable in 2022. The sample size was determined by 1) 150 vegetable production farmers through Taro Yamane formula with the error value of 0.05 through simple random sampling method by lotto picking 2) 10 farmers who were representatives of vegetable production farmers through focus group. Data were collected by using structured interview and by focus group. Data were analyzed by using descriptive statistics, internal and external environment, and data classification. Data were analyzed by using descriptive statistics, internal and external environment, and data classification. The results of the research found that 1) 52.0% of farmers were female with the average age of 53.21 years old. Most of them completed primary school education, had the average experience in safety vegetable production of 9.11 years, and 60.5% were members of farmer group. 2) Farmers prepared soil by applying organic fertilizer, bought the vegetable seeds from the shops, had the seeds grow right away, and grew seedlings, applied organic fertilizer. Most of the farmers used the hand to pull the weeds or hoe to whittle the weeds out in the crop, used water resource from the well and tap water, watered by using the rubber hose, used natural substances in pest control, managed the harvest by the appropriateness condition of vegetable, and packaged them as per the size of different containers. 3) Farmers received knowledge about safety vegetable production at the moderate level with the average correct answer of 5.16 out of 10 questions. They received the knowledge through various media, overall, at the moderate level with the highest knowledge level received from group media. Farmers agreed with safety vegetable production at the highest level. 4) Farmers needed the extension on safety vegetable production, overall, at the highest level especially regarding the extension and support from various agencies. 5) The key strength was the appropriate weather conditions for vegetable production. The weakness was insufficient productivity to meet the need of the market. The key opportunity was that Phuket is a tourism city, hence, it has the market for such products. The threat was the changing of weather. The problems in the extension of safety vegetable production, overall, at the moderate level especially on the extension of support from various agencies which was at the highest level. Suggestions in the extension of safety vegetable production of farmers, overall, were at the high level especially on the production at the highest level. The extension guidelines were such as the organization of the training and field trip to give knowledge to the farmers, the continuous support in the distribution of vegetable in community market, and the creation of additional documents about safety vegetable production for interested individuals.

Keywords: Extension guideline, Safety vegetable production

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

พืชผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาบริโภคกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง แต่ค่านิยมในการบริโภคผักนั้น มักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงามไม่มีร่องรอยการทำลายของศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผักจะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชชนิดพ่นในปริมาณที่มาก เพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อนำมารับประทานแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในผักนั้นได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรจึงหันมาทำการปลูกผักปลอดภัย โดยนำเอาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) ใช้ร่วมกัน เป็นการทดแทนหรือลดปริมาณการใช้สารเคมีให้น้อยลง เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการพืชผักปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น ด้วยเพราะกระแสในเรื่องรักสุขภาพและใส่ใจสิ่งแวดล้อม เกษตรกรจึงจำเป็นต้องผลิตพืชผักให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาด และผู้บริโภค การผลิตพืชผักปลอดภัยจะช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร เชื่อกันได้ว่าผลผลิตมีสารเคมีตกค้างไม่เกินค่ามาตรฐาน ส่งผลให้เกษตรกรเพิ่มรายได้มีสุขภาพดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545)

จังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ปลูกพืชผัก 1,617 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต, 2565) มีการปลูกผักกันทั่วไป มีการบริโภคภายในครัวเรือน และมีการจำหน่ายภายในจังหวัดอีกด้วย โดยตลาดมีความต้องการสูง เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการพัฒนาด้านท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเป็นโอกาสของเกษตรกรในการผลิตอาหารรองรับการบริโภคของนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในจังหวัดภูเก็ตเป็นการสร้างทางเลือกใหม่ ที่สามารถทำได้ในสังคมเมืองที่มีพื้นที่จำกัด มีผักปลอดภัยเพื่อบริโภค ส่งเสริมทำการเกษตรเสริมสุขภาพให้มีความแข็งแรง สร้างความสุข ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร สามารถพึ่งพาตนเองได้ในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในระยะสั้นและระยะยาว เตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงทางการเกษตรในชุมชน อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังมีปัญหาและข้อจำกัดอยู่หลายประการ ได้แก่ องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต ส่งผลให้ผลผลิตผักปลอดภัยไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคในพื้นที่ เนื่องจากเกษตรกรยังคงพบปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชเข้าทำลาย ทำให้มีการใช้สารเคมีในการจัดการศัตรูพืช ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตผักไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่สำคัญในเรื่องคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย

จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการปลูกผักปลอดภัย ปัญหาความต้องการของเกษตรกรและแนวทางในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัย เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยให้กับเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

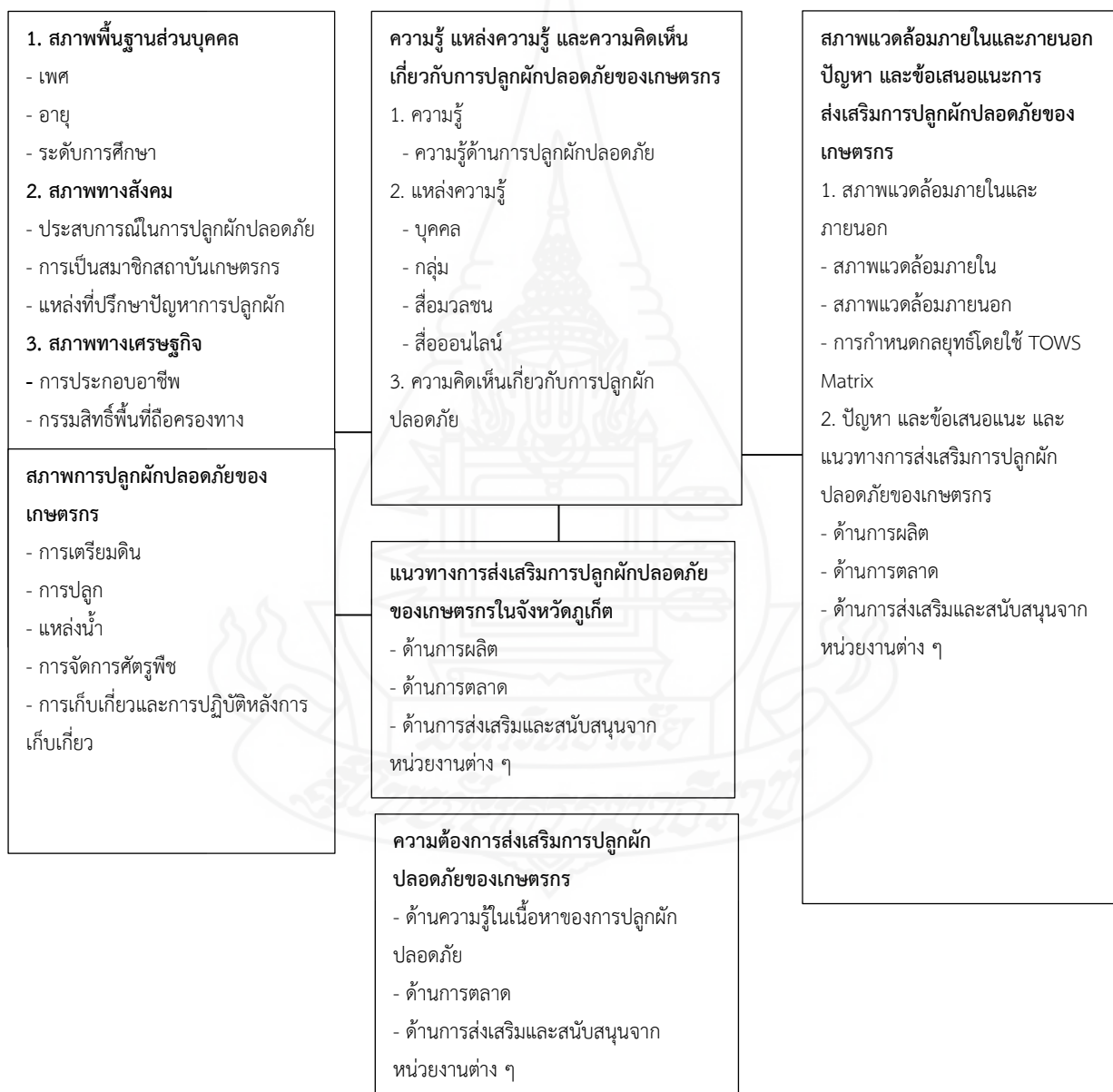
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

5. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

กรอบแนวคิดงานวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในจังหวัดภูเก็ตที่ได้จากข้อมูลการสำรวจสถานการณ์การปลูกพืชผักปีเพาะปลูก พ.ศ. 2565 ของจังหวัดจำนวน 240 ราย กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 150 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทดสอบค่าความตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) ได้เท่ากับ 0.99 และทำการทดสอบค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) มีค่าระหว่าง 0.811 - 0.881 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับโดยใช้น้ำหนักค่าเฉลี่ย ส่วนการสนทนากลุ่ม คัดเลือกตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกผักจำนวน 10 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้ประเด็น สนทนาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยในจังหวัดภูเก็ต ร้อยละ 52.0 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.21 ปี ร้อยละ 40.0 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 9.11 ปี เกษตรกรร้อยละ 52.0 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ในจำนวนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 60.5 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร แหล่งที่ปรึกษาปัญหาการปลูกผักของเกษตรกรส่วนมากปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีอาชีพหลักส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยมีการปลูกผักเป็นส่วนใหญ่ และมีอาชีพรองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยมีการปลูกผักเป็นส่วนใหญ่ ภูมิสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรส่วนใหญ่มีการถือครองในพื้นที่ของตนเองเป็นกรรมสิทธิ์ ช่องทางการจำหน่ายส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผ่านทางตลาดในท้องถิ่น

2. สภาพการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

สภาพการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 88.0 เตรียมดินโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากร้านค้า มีการนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเลย เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเพาะกล้าพันธุ์ เกษตรกรร้อยละ 88.7 มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้มือถอนหรือจอบถากวัชพืชในแปลงปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งอื่น ๆ เช่น บ่อน้ำ และน้ำประปา มีการให้น้ำผักด้วยการใช้สายยาง เกษตรกรร้อยละ 56.7 ใช้สารธรรมชาติ การจัดการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 80.7 ดูสภาพความเหมาะสมของผัก และเกษตรกรร้อยละ 74.7 บรรจุลงในภาชนะตามขนาดที่กำหนด

3. ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) ความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัย จากการวัดระดับความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย จำนวน 10 ข้อ เกษตรกรตอบถูกเฉลี่ย 5.16 ข้อ และพบว่า ภาพรวมเกษตรกรร้อยละ 54.0 มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากเกษตรกรผู้ตอบคำถาม พบว่า คำถามที่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ ผักปลอดภัยจากสารพิษ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันศัตรูพืช หรือมีในปริมาณที่ไม่เกินมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ส่วนข้อที่คำถามที่ตอบผิดมากที่สุด ได้แก่ ใส่เดือนผอย มีหน้าที่ช่วยควบคุมตัวงหมัดผักในแปลงเพาะปลูกได้ดี

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย เกษตรกรได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภท พบว่า ได้รับจากสื่อกลุ่มมากกว่าสื่ออื่นๆ รองลงมาคือ สื่อบุคคล สื่อออนไลน์ และ สื่อมวลชน ตามลำดับ

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยเห็นด้วยในภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 8 ประเด็น ได้แก่ การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ทำให้ผลผลิตเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ทำให้ปลอดภัยทั้งทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค สามารถลดการใช้สารเคมีลงได้ ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี เชื้อโรค และศัตรูพืช ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลผลิต และผู้บริโภคได้บริโภคผักปลอดภัย การปลูกผักปลอดภัยจะทำให้ระบบนิเวศในแปลงผักดีขึ้น และทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ และเห็นด้วยในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สามารถป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี และทำให้ลดต้นทุนการผลิตลง ตามลำดับ

4. ความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

ความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาความต้องการในแต่ละด้าน พบว่า ความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการตลาด และด้านความรู้ในเนื้อหาของการปลูกผักปลอดภัย ตามลำดับ

1) ความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในระดับมากที่สุดมี 4 ประเด็นแรก ได้แก่ ปัจจัยการผลิตต่างๆ สนับสนุนการเข้าสู่มาตรฐานการรับรองคุณภาพ ความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ และ ช่องทางการติดต่อข่าวสาร ตามลำดับ

2) ความต้องการด้านการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ความต้องการด้านการตลาดในระดับมากที่สุดมี 4 ประเด็นแรก ได้แก่ ช่องทางและแหล่งจำหน่ายผักปลอดภัย การรวมกลุ่มปลูกผักเพื่อจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ การจัดการบริหารต้นทุน-กำไร และข้อมูลสถานการณ์การตลาดผักปลอดภัย ตามลำดับ

3) ความต้องการด้านความรู้ในเนื้อหาของการปลูกผักปลอดภัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ความต้องการด้านความรู้ในเนื้อหาของการปลูกผักปลอดภัยในระดับมากที่สุดมี 2 ประเด็นแรก ได้แก่ การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และความต้องการในระดับมาก มี 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดการพื้นที่ปลูก การจัดการแหล่งน้ำ และการจัดการศัตรูพืช ตามลำดับ

5. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

5.1 สภาพแวดล้อมภายในในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร รายละเอียดดังนี้

1) จุดแข็ง ได้แก่ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปลูกผัก เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ใช้พื้นที่ในการปลูกไม่มาก และมีเกษตรกรที่สนใจปลูกผักปลอดภัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) จุดอ่อน ได้แก่ ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เกษตรกรขาดความรู้ในการปลูกผักปลอดภัย และผลผลิตออกน้อยในช่วงฤดูแล้ง

5.2 สภาพแวดล้อมภายนอกในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) โอกาส ได้แก่ จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงมีตลาดรองรับผลผลิต มีหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ เอกชนให้การสนับสนุน มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการปลูกผักเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน

2) อุปสรรค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคและแมลงศัตรูพืช ช่วงฤดูแล้ง น้ำไม่เพียงพอต่อการผลิต และราคาผักมีความผันผวน

5.3 การกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix

1) กลยุทธ์ SO (จุดแข็ง-โอกาส) ได้แก่ ใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมเพื่อปลูกผัก และขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับของตลาด

2) กลยุทธ์ WO (จุดอ่อน-โอกาส) ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน และพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดหาตลาดให้กับเกษตรกร

3) กลยุทธ์ ST (จุดแข็ง-อุปสรรค) ได้แก่ การปลูกผักที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพอากาศ มีการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน และสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการรับมือกับอุปสรรคต่างๆ

4) กลยุทธ์ WT (จุดอ่อน-อุปสรรค) ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพการปลูกผักปลอดภัย โดยการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต และจัดฝึกอบรมให้เกษตรกรด้านการปลูกผักปลอดภัย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

5.4 ปัญหาในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่ามีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏดังนี้

1) ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม ความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ และขาดบูรณาการของหน่วยงาน ตามลำดับ

2) ปัญหาด้านการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ปัญหาด้านการผลิตผักปลอดภัยในระดับมากมี 2 ประเด็นแรก ได้แก่ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง พื้นที่ปลูกผักไม่เหมาะสมต่อการผลิต และปัญหาในระดับปานกลาง มี 4 ประเด็น ได้แก่ การทำลายของโรคและแมลง ดินไม่อุดมสมบูรณ์ ดินแน่น ขาดอินทรีย์วัตถุ ดินเป็นด่างและดินเป็นกรด ตามลำดับ

3) ปัญหาด้านการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ปัญหาด้านการตลาดในระดับปานกลางมี 1 ประเด็นแรก ได้แก่ ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ปัญหาในระดับน้อยมี 2 ประเด็นได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีแหล่งจำหน่ายผลผลิต และปัญหาในระดับน้อยที่สุดมี 1 ประเด็น ได้แก่ ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ตามลำดับ

5.5 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่าให้ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

1) ด้านการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็นแรก ได้แก่ ควรสร้างเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการปฏิบัติจริง ระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้และสาธิตเทคโนโลยีการปลูกผักที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดอบรม และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกผักตามมาตรฐานความปลอดภัยแก่เกษตรกร ตามลำดับ

2) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ควรจัดให้มีการอบรมก่อนเริ่มเพาะปลูก โดยเน้นวิธีการสาธิตและการลงมือปฏิบัติ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการผลิตผักปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ทางสื่อ ออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ค วิตโอ และควรจัดทำแปลงสาธิตด้านการผลิตผักปลอดภัย ตามลำดับ

3) ด้านการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นแรก ได้แก่ ควรมีแหล่งรับซื้อผลผลิตผักในพื้นที่ และระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ควรมีการส่งเสริมช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตในช่วงที่ผลผลิตมีจำนวนมาก และ ควรมีการจัดตั้งสหกรณ์ หรือรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง ตามลำดับ

5.6 แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกผักมีดังนี้

1) ด้านการผลิต ได้แก่ การจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้ความรู้เกษตรกรในด้านต่างๆ ของการปลูกผักปลอดภัย เช่น ความรู้ในการจัดการพื้นที่ปลูก การจัดการดินและน้ำ การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการใช้ชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืช มีการบริหารจัดการน้ำ เช่น การใช้น้ำหยด และสนับสนุนการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น GAP (Good Agricultural Practices) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

2) ด้านการตลาด ได้แก่ สนับสนุนการจำหน่ายผักในตลาดชุมชนอย่างต่อเนื่อง การรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลางเพื่ออำนวยความสะดวกในการรวบรวมผักจากชุมชนเพื่อนำไปจำหน่ายในเมืองใกล้เคียง และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการค้าปลีก

3) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ จัดทำเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยแก่ผู้สนใจ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกผักปลอดภัย และมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยผ่านช่องทางต่างๆ

การอภิปรายผล

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรเป็นเพศหญิงร้อยละ 52.0 มีอายุเฉลี่ย 53.21 ปี ร้อยละ 40.0 จบการศึกษาประถมศึกษา สอดคล้องกับอนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น.65) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.38 ปี สอดคล้องกับรัชดาภรณ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

โพธิ์พาด (2564, น.81) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยจากการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 47.63 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เพศหญิงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมเพิ่มมากขึ้น

เกษตรกรจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับอนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น.65) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา แต่ไม่สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.81) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ มีการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี

2) สภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 9.11 ปี สอดคล้องกับปฏิมา วอนยิ้มสกุล (2562, น.130) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการโซ่อุปทานผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 6.79 ปี

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ในจำนวนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.81) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เช่นกันแต่ไม่สอดคล้องกับอนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น. 65) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ทั้งนี้ อาจเพราะเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อรับประโยชน์ต่างๆ เช่น ความรู้ ข้อมูล เทคโนโลยี แหล่งทุน ตลาด และการต่อรองราคา เป็นต้น

แหล่งที่ปรึกษาปัญหาการปลูกผัก พบว่า เกษตรกรส่วนมากปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล) สอดคล้องกับปฏิมา วอนยิ้มสกุล (2562, น.123) พบว่า แหล่งที่ปรึกษาปัญหาการปลูกผัก มาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล) ทั้งนี้ อาจเพราะเกษตรกรมีความเชื่อมั่นในความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล) ที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยตรง เกษตรกรสามารถเข้าถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล) ได้ง่าย สะดวก

3) สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีอาชีพหลักส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร สอดคล้องกับปฏิมา วอนยิ้มสกุล (2562, น.122) พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เกษตรกรมีการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักนั้นสะท้อนถึงความสำคัญของภาคการเกษตรในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากภาคเกษตรเป็นหลัก

กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการถือครองในพื้นที่ของตนเองเป็นกรรมสิทธิ์ สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.81) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินของตนเองเช่นกัน สอดคล้องกับวิจิตร เหลียวตระกูลและคณะ (2562) ศึกษาพฤติกรรมการผลิตผักและทัศนคติในการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินของตนเอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ที่ดินได้โดยอิสระ นำไปสู่การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่เกษตรกรเอง

ช่องทางการจำหน่าย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผ่านทางตลาดในท้องถิ่น สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.82) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายเอง ไม่สอดคล้องกับอนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น. 66) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผักปลอดภัยมักมีอายุการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เก็บเกี่ยวสิ้น ต้องการการขนส่งและเก็บรักษาอย่างระมัดระวัง การขายผ่านพ่อค้าคนกลางอาจทำให้ผักเสียหาย เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยส่วนใหญ่เป็นรายย่อย มีปริมาณผลผลิตไม่มาก พ่อค้าคนกลางอาจไม่รับซื้อ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยส่วนใหญ่สะดวกที่จะขายสินค้าผ่านตลาดท้องถิ่น

2. สภาพการปลูกผักของเกษตรกร

สภาพการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเตรียมดินโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากร้านค้า มีการนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเลย เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเพาะกล้าพันธุ์ มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้มือถอนหรือจอบถากวัชพืชในแปลงปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งอื่น ๆ เช่น บ่อน้ำ และน้ำประปา มีการให้น้ำผักด้วยการใช้สายยาง เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารธรรมชาติ เกษตรกรมีการจัดการเก็บเกี่ยว โดยดูสภาพความเหมาะสมของผัก และบรรจุลงในภาชนะตามขนาดที่กำหนด ไม่สอดคล้องกับ อนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น. 66) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เตรียมดินโดย ไถพรวนดิน 1 ครั้ง แล้วตากดินไว้ 7 วัน ไม่มีการเพาะกล้าพันธุ์ มีการใส่ปุ๋ยเคมี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้มือถอนหรือจอบถากวัชพืชในแปลงปลูก ใช้สารเคมีฆ่าแมลงในแปลงผัก การจัดการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเก็บเกี่ยวผักโดยใช้วิธีการนับอายุตามชนิดพันธุ์ผัก มีการขนย้ายผักที่เก็บเกี่ยวแล้วเข้าสู่ที่ร่ม หรือ โรงเรือน จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เกษตรกรแต่ละคนอาจมีวิธีการปลูกผักปลอดภัยที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น การเตรียมดิน การปลูก แหล่งน้ำ การจัดการศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

3. ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) ความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัย พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับ อนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562 น. 66) พบว่า เกษตรกรมีความรู้เฉลี่ยในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับอินทราภรณ์ อินทรประจบและคณะ (2564) พบว่า เกษตรกรมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในเรื่องการผลิตผักปลอดภัย จากการศึกษาจะพบว่า ในด้านความรู้ของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่นั้นจะมีระดับความรู้ที่แตกต่างกันออกไป

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับความรู้ประเภทสื่อกลุ่มมากที่สุด ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุม การสัมมนา และการรณรงค์ ตามลำดับ รองลงมา คือ สื่อบุคคล สื่อออนไลน์ และ สื่อมวลชน ตามลำดับ สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.84) พบว่า เกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากประเด็นที่เกษตรกรได้รับการส่งเสริมจากมากไปหาน้อย คือ การส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน และการส่งเสริมแบบรายบุคคล ตามลำดับแต่ไม่สอดคล้องกับ ปฎิมา วอนยิ้มสกุล (2562, น.123-124) พบว่า แหล่งความรู้ที่ได้จากแต่ละสื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกออกเป็นแหล่งความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมจากมากไปหาน้อย คือ สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ นิยมใช้สื่อกิจกรรม ทั้งการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุม การสัมมนา และการรณรงค์ เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีการใช้เทคนิคการส่งเสริม เพื่อทำความเข้าใจ และถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อดังกล่าวได้มากกว่าสื่อชนิดอื่น

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความคิดเห็นที่ เกษตรกรมีความเห็นด้วยมากที่สุด คือ การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น รองลงมา การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้ ผลผลิตเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

การปลูกผักปลอดภัย สามารถลดการใช้สารเคมีลงได้ การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี เชื้อโรค และศัตรูพืช การปลูกผักปลอดภัย จะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลผลิตและผู้บริโภคได้บริโภคผักปลอดภัย การปลูกผักปลอดภัยจะทำให้ระบบนิเวศในแปลงผักดีขึ้น และการปลูกผักปลอดภัย จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพไม่สอดคล้องกับวิถีตรา เหลียวตระกูลและคณะ (2562) พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติทางการเกษตรต่อการผลิตผักปลอดภัยในระดับความคิดเห็นมาก โดยเกษตรกรมีความตระหนักถึงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของเกษตรกร และสารเคมีที่ปนเปื้อนในผักส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค ไม่สอดคล้องกับวีรวัช ชัยธิมา (2562 น.71) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกผักปลอดสารพิษในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโดยภาพรวมของเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการปลูกผักปลอดสารพิษอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เกษตรกรมีความตระหนักถึงอันตรายของสารเคมี ซึ่งมีผลเสียต่อสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพนิยมผักปลอดภัย ผลักดันให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต

4. ความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการในแต่ละด้าน พบว่า ความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากที่สุด โดยเฉพาะการเพิ่มปัจจัยการผลิตต่างๆ ไม่สอดคล้องกับอนุวัฒน์ อยู่สงค์ (2562, น.69) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการผลิตผักปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการด้านการดูแลรักษามากที่สุด ไม่สอดคล้องกับปวิมา วอนยิ้มสกุล (2562, น.126) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรในแต่ละพื้นที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน เกิดจากปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกษตรกรมีความต้องการให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพราะมองว่าการสนับสนุนจากภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถพัฒนาสินค้าเกษตรอย่างพืชผักได้ ขณะที่ในบางพื้นที่ที่มีการเข้าถึงข้อมูล เกษตรกรอาจให้ความสำคัญกับด้านอื่น ๆ เช่น การดูแลรักษาหรือช่องทางการตลาด

5. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) สภาพแวดล้อมภายในในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) จุดแข็ง ได้แก่ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปลูกผัก เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ใช้พื้นที่ในการปลูกไม่มาก และมีเกษตรกรที่สนใจปลูกผักปลอดภัย 2) จุดอ่อน ได้แก่ ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เกษตรกรขาดความรู้ในการปลูกผักปลอดภัย และผลผลิตออกน้อยในช่วงฤดูแล้ง สอดคล้องกับ สลักจิต จันทร์ปล้อง (2564, น.71) ศึกษาแนวทางขับเคลื่อนการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัย ตำบลหนองผักแว่น อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) จุดแข็ง พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีความเข้มแข็งสามัคคีและรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มีช่องทางการจำหน่ายที่แน่ชัด เกษตรกรมีการวิเคราะห์และวางแผนการผลิตพืชตามความต้องการของตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง 2) จุดอ่อน พบว่า เกษตรกรบางรายยังไม่มีประสบการณ์ด้านการปลูกผัก เกษตรกรมีประสบการณ์น้อยด้านการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัย

2) สภาพแวดล้อมภายนอกในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 2 ด้าน ได้แก่ 1) โอกาส ได้แก่ จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงมีตลาดรองรับผลผลิต มีหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ เอกชน ให้การ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

สนับสนุน มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการปลูกผักเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 2) อุปสรรค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคและแมลงศัตรูพืช ช่วงฤดูแล้ง น้ำไม่เพียงพอต่อการผลิต และราคาผักมีความผันผวน สอดคล้องกับสลักจิต จันทร์ปล้อง (2564, น.72) ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 2 ด้าน ได้แก่ 1) โอกาส พบว่า ท่าเลที่ตั้ง การคมนาคมสะดวก และอยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายผลผลิต ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในด้านวิชาการและงบ 2) อุปสรรค พบว่า การแพร่ระบาดของโรคพืช แมลงศัตรูพืช และอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงมีผลต่อการเจริญเติบโต และผลผลิตทางการเกษตร พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนในด้านต่างๆ ทันเหตุการณ์ สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และสถานการณ์การระบาดของโรคที่อุบัติใหม่ ส่งผลต่อการจำหน่ายผลผลิต

3) ปัญหาในการส่งเสริมการปลูกผักของเกษตรกร พบว่า มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาปัญหาในแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.86-87) พบว่า ปัญหาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นด้านการสนับสนุนมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีงบประมาณที่จัดสรรให้กับโครงการส่งเสริมการเกษตรมักไม่เพียงพอ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปี ทำให้กิจกรรมส่งเสริมขาดความต่อเนื่อง

4) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรให้ระดับข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับรัชดาภรณ์ โพธิ์พาด (2564, น.88-89) พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีความเห็นด้วยในเรื่องการสร้างเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการปฏิบัติจริง โดยมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เช่น การใช้ระบบน้ำ การปลูกในโรงเรือน และการใช้ชีวภัณฑ์ให้การฝึกอบรมและพัฒนาเกษตรกรในด้านการปลูกผักปลอดภัย การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช และการรับรองมาตรฐานสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร รวมถึงการเจรจาต่อรองราคาปัจจัยการผลิตและผลผลิต

5) แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรให้แนวทาง 3 ด้านประกอบด้วย ด้านการผลิต ได้แก่ การจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้ความรู้เกษตรกรในด้านต่างๆ ของการปลูกผักปลอดภัย ส่งเสริมการใช้ชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืช มีการบริหารจัดการน้ำ เช่น การใช้น้ำหยด และสนับสนุนการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น GAP (Good Agricultural Practices) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้านการตลาด ได้แก่ สนับสนุนการจำหน่ายผักในตลาดชุมชนอย่างต่อเนื่อง การรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลางเพื่ออำนวยความสะดวกในการรวบรวมผักจากชุมชนเพื่อนำไปจำหน่ายในเมืองใกล้เคียง และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการค้าปลีก และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ จัดทำเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยแก่ผู้ที่สนใจ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกร และมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยผ่านช่องทางต่างๆ สอดคล้องกับประมุข ศรีชัยวงศ์และคณะ (2564) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยแบ่งออกได้เป็น 4 แนวทางหลัก คือ พัฒนาและขยายเครือข่ายในวงกว้าง พัฒนาศักยภาพในการผลิตของเครือข่าย พัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร ภายนอก และส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้กับเยาวชน ดังนั้น การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยนั้นจำเป็นต้องอาศัยความ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรเอง โดยมีเป้าหมายหลักคือเพิ่มความรู้และทักษะให้แก่เกษตรกร สร้างระบบการผลิตที่ยั่งยืน และสร้างตลาดรองรับผลผลิตที่ปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากผลการวิจัย พบว่า ประเด็นความรู้ที่เกษตรกรตอบได้ไม่ถูกต้องมากที่สุด คือ ไล่เดือนฝอย มีหน้าที่ช่วยควบคุมด้วงหมัดผักในแปลงเพาะปลูกได้ดี ดังนั้น เกษตรกรควรเข้ารับการอบรมในเรื่องการจัดการศัตรูพืชในพืชผัก เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบวิธีการสังเกตอาการของการเข้าทำลาย และวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน

2) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยได้รับความรู้จากการฝึกอบรมมากที่สุด ดังนั้น เกษตรกรควรเข้าถึงแหล่งความรู้ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างรวดเร็ว และทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม

3) จากผลการวิจัย พบว่า ความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เกษตรกรควรเข้าร่วมรับการอบรมเกี่ยวกับด้านการปลูกผักปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และควรมีแหล่งรับซื้อผลผลิตผักในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการปลูกผักปลอดภัย การมีแหล่งรับซื้อผลผลิตในพื้นที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางรายได้ ลดต้นทุนการขนส่ง ส่งเสริมการผลิตในพื้นที่ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคด้วยการผลิตผักที่มีคุณภาพในพื้นที่ที่มีตลาดรองรับและมีการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น GAP (Good Agricultural Practices) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยได้รับความรู้จากการฝึกอบรมมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรอบรมเกษตรกรให้ตรงกับความต้องการ เน้นการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ระบบการให้น้ำ โดยมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติการที่เข้าใจง่าย การจัดอบรมเน้นการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกษตรกรเกิดทักษะและความเข้าใจมากขึ้น มีการศึกษาดูงานแปลงต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ

2) จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องเข้าไปส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยให้กับเกษตรกร และวางแผนร่วมกันระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ โดยเจ้าหน้าที่มีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมและการส่งเสริมที่ชัดเจน เช่น การอบรม การให้คำปรึกษา และการเยี่ยมชมแปลง ทำให้เกษตรกรได้รับการสนับสนุนในการผลิตผักปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2) จากผลการวิจัย พบว่า ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเพาะปลูก จัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการเพิ่มผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ข้อเสนอแนะนโยบาย

1) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิต ในเรื่องปริมาณน้ำไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาระบบชลประทาน มีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการให้น้ำแบบระบบน้ำหยด เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้น้ำได้อย่างเพียงพอในช่วงฤดูแล้ง

2) จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการตลาด ในเรื่องช่องทางและแหล่งจำหน่ายผักปลอดภัย ดังนั้น ภาครัฐควรมีการสร้างแพลตฟอร์มเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้บริโภค และส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเพิ่มโอกาสในการตลาด สนับสนุนการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อลดต้นทุน สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค พัฒนาการตลาดเชิงรุก และตัวอย่างโครงการเช่น ตลาดเกษตรกรในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะช่วยเพิ่มรายได้ของเกษตรกรและเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปลูกผักปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ควรวิจัยผักชนิดใดที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดในการปลูกผักปลอดภัย เพื่อหาว่าผักชนิดใดที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดในการปลูกผักปลอดภัย เพราะช่วยให้เข้าใจถึงแนวโน้มและความสนใจของเกษตรกร ซึ่งนำไปสู่การวางแผนและส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2545). *ผักปลอดภัยจากสารพิษ*. กรุงเทพฯ.
- ปฐวิมา วอนยิ้มสกุล. (2562). *แนวทางการส่งเสริมการจัดการโซ่อุปทานผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ประมุข ศรีชัยวงศ์ และคณะ. (2564). พฤติกรรมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Modern Learning Development*, 6(6), 296–307.
- รัชดาภรณ์ โพธิ์พาด. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิจิตรา เหลียวตระกูลและคณะ. (2562). พฤติกรรมการผลิตผักและทัศนคติในการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารแก่นเกษตร*, 47(5), 1045–56.
- วีรวัช ชัยธิมมา. (2562). *ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกผักปลอดสารพิษในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- สลักจิต จันทรปล้อง. (2564). แนวทางขับเคลื่อนการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัย ตำบลหนองผักแว่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต. (2565). สรุปสถานการณ์การปลูกพืชสำคัญทางเศรษฐกิจ ปีเพาะปลูก 2565 ของจังหวัดภูเก็ต. อนุวัฒน์ อยู่สงค์. (2562). การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อินทราภรณ์ อินทรประจบ และคณะ. (2564). การพัฒนาเกษตรปลอดภัยของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Modern Learning Development*, 7(1), 357–371.

